

ЗАХИСТ ПРАВА ВЛАСНОСТІ У РАЗІ ЙОГО ОБМЕЖЕННЯ З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗОВУ

PROTECTION OF PROPERTY RIGHTS IN THE EVENT OF ITS LIMITATIONS IN ORDER TO SECURE A CLAIM

Дяченко С.В., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Навчально-науковий інститут права
Університету державної фіскальної служби України

Головченко С.В., студентка III курсу
юридичного факультету
Навчально-науковий інститут права
Університету державної фіскальної служби України

У статті висвітлено сутність інституту права власності як складової частини інститутів цивільного права. Висвітлено регулювання питання права власності на основі аналізу Цивільного кодексу України.

Автор визначив підстави єдності та диференціації правових категорій «охорона» і «захист» права власності, виявив правову природу способів і форм захисту права власності, розглянув специфіку захисту права власності в разі його обмеження з метою забезпечення позову.

Розглянуто визначення сутності права власності українськими дослідниками. У ході дослідження було сформульовано поняття захисту права власності як особливого механізму правового регулювання відносин власності. Досліджено сутність судового захисту права власності та його види.

Види судового захисту права власності досліджено на основі практичних прикладів. У ході дослідження було розглянуто три справи:

1. Цивільну справу № 308/14302/18 за позовом про стягнення заборгованості, розглянуто у відкритому судовому засіданні Ужгородським міськрайонним судом Закарпатської області 11 лютого 2021 р.

2. Заяву про вжиття заходів забезпечення позову, розглянуто у відкритому судовому засіданні Оболонським районним судом м. Києва 30 травня 2019 р. по справі № 756/7276/19.

3. Заяву про забезпечення позову до пред'явлення позову, розглянуто у відкритому судовому засіданні Оболонським районним судом м. Києва 25 квітня 2019 р. по справі по справі № 756/5597/19.

На основі розгляду практичних прикладів автором було зроблено висновок про те, що забезпечення позову є реальним способом досягнення фактичної реалізації мети щодо забезпечення виконання майбутнього рішення у рамках цивільного процесу.

Ключові слова: захист цивільних прав, забезпечення позову, охорона права власності, інститут забезпечення позову, право власності.

The article highlights the essence of the institution of property law as a component of civil law institutions. The regulation of the issue of property rights is covered on the basis of the analysis of the Civil Code of Ukraine.

The author identified the grounds for the unity and differentiation of legal categories "guard" and "protection" of property rights, identified the legal nature of ways and forms of protection of property rights, considered the specifics of protection of property rights in case of restriction to secure the claim.

In the article the definition of the essence of property rights by Ukrainian researchers is considered. In the course of the research was formulated the concept of protection of property rights as a special mechanism of legal regulation of property relations. The essence of judicial protection of property rights and its types are studied.

Types of judicial protection of property rights are studied on the basis of practical examples. Three cases were considered during the study.

1. Civil case № 308 / 14302/18 on a claim for debt collection, considered in open court by the Uzhhorod City District Court of the Zakarpattia Region on February 11, 2021.

2. The plaintiff's application for taking measures to secure the claim, considered in open court by the Obolonsky District Court of Kyiv on May 30, 2019 № 756/726/19.

3. The application for securing the claim before filing the claim, considered in open court by the Obolonsky District Court of Kyiv on April 25, 2019 in the case № 756 / 5597/19.

Based on these practical examples, the author concluded that securing a claim is a realistic way to achieve the actual realization of the goal of enforcing a future decision in civil proceedings, which can be safely used if the situation requires.

Key words: protection of civil rights, securing a claim, protection of property rights, institute of securing a claim, property right.

Постановка проблеми. Захист цивільних прав нині є одним із найбільш актуальних питань, оскільки ускладнення суспільних відносин і посилення їх матеріального початку сприяє збільшенню числа спорів про порушення прав одних через реалізацію прав іншими. Все це породжує виникнення спору і, як наслідок, звернення до суду з метою його дозволу компетентним органом, однак, незважаючи на це, особа, чиї права були порушені, не може бути повністю впевнена у відновленні своїх прав, і не тому, що рішення було винесено не на її користь, а внаслідок того, що воно виявилось фактично нездійсненим.

Особливість сучасного суспільства полягає в тому, що власність у ньому виступає «наріжним каменем» громадянського правопорядку. Саме у власності суб'єкти суспільних відносин знаходять точку опори, знаряддя своєї діяльності та її мету. Відповідно, чим твердіша ця точка опори, тим

більшими можливостями володіє суб'єкт і тим вільніше може діяти та здійснювати свої суб'єктивні права.

Не є секретом, що поняття власності пронизує чи не всі явища сучасного людського життя, а тому визнання державою титулу власника чи іншого власника річчю, з одного боку, передбачає реалізацію правочинів, що містяться у цьому праві, а з іншого – вимагає його захисту.

Дослідження у сфері правового регулювання захисту суб'єктивного права, зокрема права власності, проводили такі вчені-цивілісти, як О.Б. Гнатів, О.А. Шурин, Н.С. Алексєєва, С.І. Шимон, О. Захарова.

Основна мета дослідження полягає у комплексному аналізі теоретичних і практичних аспектів цивільно-правового регулювання захисту її охорони права власності у разі його обмеження з метою забезпечення позову. Для досягнення цієї мети ставляться такі завдання:

– сформулювати поняття захисту права власності як особливого механізму правового регулювання відносин власності;

– визначити підстави єдності та диференціації правових категорій «охорона» і «захист» права власності;

– виявити правову природу способів і форм захисту права власності;

– розглянути специфіку захисту права власності у разі його обмеження з метою забезпечення позову.

Наукова новизна статті полягає в тому, що проведено системну оцінку захисту права власності в разі його обмеження з метою забезпечення позову як особливого механізму правового регулювання відносин власності. Нові ідеї висловлені щодо змісту й особливостей захисту права власності, а також самозахисту.

Виклад основного матеріалу. Відомо, що особливе місце серед інститутів цивільного права займає інститут права власності. Його істотна роль не є випадковою, адже право власності – найбільш повне суб'єктивне майнове право, котре визначається цивільним законодавством як можливість власника здійснювати щодо майна, яке йому належить, будь-які правомірні дії на свій розсуд.

Необхідно відзначити, що правові норми, які охороняють відносини власності, передбачені багатьма галузями права. Так, конституційне право визначають загальні принципи регулювання належності та захисту права власності; цивільне право встановлює різні форми захисту прав власників і більш детально регламентує питання відповідальності у разі порушення прав власності; кримінальне й адміністративне право закріплюють відповідальність за протиправне посягання на чуже майно; земельне та сімейне право передбачають особливі відносини належності матеріальних благ; трудове право встановлює матеріальну відповідальність працівників за заподіяну роботодавцю майнову шкоду і т. д.

Цивільний Кодекс України детально регулює питання захисту прав власності. Можна сказати, що тим чи іншим чином майже всі інститути цивільного права містять норми, націлені на захист прав власника [1].

На всіх етапах розвитку людського суспільства задля забезпечення належним чином безперешкодного здійснення права власності існувала система охорони та захисту права власності. Це насамперед категорії науки цивільного права, з'ясування теоретичного змісту яких має особливе методологічне значення.

Із вищевикладеного логічно випливає, що захист права власності є складовою частиною захисту цивільних прав загалом. Це питання детально врегульовано у законодавстві багатьох країн, у т. ч. й України. У юридичній літературі також було приділено пильну увагу дослідженню й аналізу проблемних питань цього інституту.

Важливо зазначити, що право власності як правова категорія є гранично абсолютне, «ідеальне» речове право, у ньому найбільш повно втілюється природа речових прав. В об'єктивному сенсі право власності є сукупністю правових норм, що закріплюють, регламентують і охороняють належність майна певним особам, а в суб'єктивному сенсі це є право одного або декількох осіб одноосібно або спільно володіти, користуватися, розпоряджатися належним йому (або їм) майна.

Способи захисту права власності дані власнику законодавством. Проблема, яка постає перед кожним учасником цивільного процесу, полягає насамперед у правильному виборі, у згодом й ефективному використанні та реалізації передбачених законодавством способів захисту. Вирішення цієї проблеми може бути забезпечено широкою обізнаністю положень законодавства, що регулюють різні способи захисту цивільних прав, і вмінням правильного їх застосування у процесі [2, с. 81].

Не є новими для законодавства України традиційні способи захисту прав, такі як ввінкативний і негаторний

позови, а тому вважаємо, що немає необхідності розглядати кожен із них окремо.

Для забезпечення достатньої свободи створення певних умов для виникнення права власності, а також забезпечення володіння, користування і розпорядження власністю необхідною умовою є постійне зміцнення механізмів захисту цього права. Як стверджувала О.Б. Гнатів: «Суб'єктивне право, надане особі, але не забезпечене від його порушення необхідними засобами захисту, є лише декларативним правом» [3, с. 41].

На думку К. Головки, захист права власності повинен вдосконалюватися на законодавчому рівні з ефективним використанням правозастосовчої практики. Згодом цю тезу науковець розвинув у своїх подальших роботах, пояснивши, що «азначену впевненість йому надають діяльність Європейського суду з прав людини та правові позиції таких понять, як “власність”, “право власності”, “право спільної власності” та “судовий захист права громадянина і людини”» [4, с. 27].

Як уже зазначалося, захист права власності здійснюється різними способами, що у своїй сукупності становлять комплекс особливих процедур. У юридичній літературі зазвичай виділяють юрисдикційну і неюрисдикційну форми захисту права власності. У першій формі захист прав власності здійснюється шляхом звернення до уповноважених державних органів у встановленому законом порядку. Серед цих уповноважених державних органів особливо відрізняється судова форма захисту прав.

Цивільний кодекс України містить норму, згідно з якою кожна особа має право на звернення до суду з метою захисту свого особистого немайнового або майнового права й інтересу. Ним також визначено судові способи захисту цивільного права чи інтересу [5, с. 31].

Судовий захист права власності пов'язаний із вжиттям заходів із боку уповноваженого суб'єкта шляхом його звернення до суду. Ці заходи спрямовані на попередження порушення права власності, або припинення його порушення, або відновлення порушеного права власності у підприємницькій діяльності. Взагалі під судовим захистом права власності пропонується розуміти заходи, які вживаються уповноваженою особою шляхом звернення до суду, спрямовані на попередження порушення права власності, припинення його порушення або відновлення порушеного права власності на об'єкт цивільних прав, що підлягає охороні у встановленому законом порядку.

Можна сказати, що судовий захист прав власності поширюється також на осіб, котрі, хоч і не є власниками, але володіють майном на підставі інших речових прав, або з інших підстав, встановлених законом або договором. Сучасною теорією цивільного права і судовою практикою визнаються ще і такі позови про захист права власності, як позов про скасування адміністративного ненормованого акта, що порушує право власності, або позов про визнання права власності на речі у випадках, якщо вона помилково потрапило під арешт або конфіскацію майна, і про виключення її з опису майна.

Необхідно відзначити, що судовий захист може здійснюватися ефективним чином лише в разі, якщо позивачем заявлено вимогу, позов, задоволення якого відновить його порушені права. Між способом захисту і порушенням права повинен бути взаємозв'язок. Вони разом повинні утворити систему, один елемент якої узгоджений з іншим, але найчастіше на практиці виникають труднощі з визначенням способу захисту права. У разі вибору неправильного способу захисту суди повинні відмовити в позові.

З огляду на вищесказане інститут забезпечення позову як спосіб захисту прав не втрачає свого значення, а від реалізації особою права на забезпечення своїх вимог багато в чому залежить ефективність правосуддя у цивільних справах.

Дослідники-цивілісти вважають забезпечення позову процесуальною дією судді (суду) у розглянутій справі, яка

викликана необхідністю застосувати передбачені у законі заходи забезпечення, коли їх неприйняття може утруднити або зробити неможливим виконання судового рішення, що набрало законної сили [6, с. 214].

Аналогічних висновків дійшла у своїх дослідженнях О.Б. Гнатів, котра виходила також із трьохелементної формули та підкреслювала у своїй роботі, що забезпечення позову, будучи міжгалузевим процесуальним інститутом, призначене для застосування судом з ініціативи позивача і відповідно до правил адекватності заходів, які спрямовані на здійснення і виконання судових актів, якщо їм буде задоволено позов, однак вона ще й вказує, що «забезпечення позову – міра процесуального примусу» [3, с. 99].

К. Головка вважає, що цей інститут захищає права позивача на той випадок, коли відповідач буде діяти недобросовісно або коли взагалі нежиття заходів може спричинити неможливість виконання судового акта [4, с. 30].

Із цього можемо зробити висновок, що забезпечення позову є сукупністю заходів, які гарантують реалізацію рішення суду в разі задоволення позовних вимог. Воно виражається у вжитті судом тимчасово зобов'язуючих або заборонних заходів, спрямованих на реальне і повне відновлення майнових прав громадян і юридичних осіб, порушених внаслідок вчинення цивільного правопорушення. Об'єктивною підставою для прийняття судом рішення про накладення заходів забезпечувального характеру є обґрунтоване побоювання позивача щодо того, що виконати рішення суду буде важко або неможливо через недобросовісні дії відповідача.

При вирішенні питання про необхідність забезпечення своїх цивільних прав необхідно пам'ятати і про те, що цивільне законодавство не передбачає забезпечення вимог до особи, які будуть пред'явлені у майбутньому [4, с. 27], а тому забезпечувальні заходи можуть бути застосовані тільки в тому випадку, якщо позов вже пред'явлено, а справу порушено. Також не слід забувати про своє право просити суд застосувати забезпечення на будь-якій стадії процесу.

Способи забезпечення позову перераховані у ст. 150 ЦПК України. До них належать накладення арешту на майно, що належить відповідачу і знаходиться у нього чи інших осіб; заборона відповідачеві вчиняти певні дії; заборона іншим особам вчиняти певні дії, які стосуються предмета спору, у т. ч. передавати майно відповідачеві чи виконувати щодо нього інші зобов'язання; призупинення реалізації майна у випадку пред'явлення позову про звільнення майна з-під арешту (виключення з опису); призупинення стягнення за виконавчим документом, спаровуються боржником у судовому порядку [1].

З метою того, щоб уникнути буквалістського підходу до питань забезпечення позову, законодавством не передбачено конкретних вказівок на те, які конкретні способи забезпечення повинні бути застосовані судом. Це питання необхідно вирішити самому суду, виходячи з конкретики обставин справи. Ефективність застосовуваних заходів забезпечення також залежить від їх пропорційності тим вимогам, які вони будуть забезпечувати [7, с. 15].

Важливо зазначити й те, що ефективність правосуддя у цивільних справах залежить не тільки від того, наскільки глибоко опрацьовані в науці, як чітко закріплені в законі та наскільки безпомилково реалізуються у правозастосовчій діяльності положення про порядок судочинства по суті, але і від процесуальних умов розгляду та вирішення приватних питань, які також вимагають серйозного теоретичного осмислення, докладного легального оформлення і дійсного практичного виконання.

На наш погляд, поряд із закріпленими способами захисту прав власності самостійну групу цивільно-правових способів захисту повинні становити позови до публічної влади, оскільки в такому разі виключається рівність сторін, а традиційні способи захисту права власності не настільки ефективні.

У національній цивілістиці тривалий час ведеться суперечка про необхідність виділення позовів до публічної влади в окрему групу цивільно-правових способів захисту [8, с. 67].

Варто відзначити, що прихильниками виділення позовів до публічної влади є досить багато вчених-теоретиків.

Для захисту від неправомірних дій публічної влади, які порушують речові права приватних осіб, використовується наступний вид позову.

Закон допускає вимогу про повне відшкодування збитків, заподіяних приватним особам внаслідок незаконних дій (чи бездіяльності) державних органів, органів місцевого самоврядування або їх посадових осіб, у т. ч. шляхом видання як нормативного, так і ненормативного акта, який не відповідає закону чи іншому правовому акту. Якщо такі дії чи акти порушують речові права, цей загальний спосіб захисту цивільних прав можна розглядати і як спосіб захисту права власності або обмежених речових прав [9, с. 173].

Не дивно, що у цивільній практиці найчастіше виникають суперечки саме щодо права власності. Так, із метою закріплення вищеподаної теоретичної частини дослідження вважаємо за необхідне додати ще приклади судової практики для розуміння застосування на практиці цього поняття.

1. Ужгородським міськрайонним судом Закарпатської області 11 лютого 2019 р. було розглянуто справу № 3098/14302/18 за позовом про стягнення заборгованості [10]. У ході розгляду справи було встановлено, що між Особою 1 (позивачем) та Особою 2 (відповідачем) було укладено усний договір позики грошових коштів у сумі 200 000,00 грн строком на півроку (із 30 квітня до 30 жовтня 2018 р.), про що відповідачем була складена розписка, однак на момент розгляду справи кошти повернуті не були, на вимогу позивача відповідач пояснив, що борг визнає, але кошти не може повернути у зв'язку зі скрутним матеріальним становищем, нині ним вживаються заходи щодо реалізації наявного в нього майна з метою наступного погашення заборгованості. У відзив на позовну заяву відповідач позов визнав у повному обсязі. Водночас, з огляду на висловлений намір відповідача реалізувати наявне йому на праві власності майно, позивач разом із позовом подала також заяву про забезпечення позову шляхом накладення арешту на все належне відповідачу майно, яке знаходиться у нього або третіх осіб [10]. Судом було задоволено цю заяву у справі, як і надалі було задоволено позов. Вважаємо, що така заява про забезпечення позову була подана позивачем вчасно, адже реалізація майна відповідачем третім особам могла б ускладнити виконання рішення суду про стягнення заборгованості. Оскільки відповідач по справі мав намір реалізувати майно для погашення заборгованості, то для гарантування та захисту прав позивача все ж таки кращею є реалізація цього майна саме в ході виконавчого провадження по виконанню рішення суду про стягнення заборгованості саме на користь позивача.

2. Оболонський районний суд м. Києва 25 квітня 2019 р. у справі № 756/5597/19 розглянув заяву Особи 1 про забезпечення позову до пред'явлення позову [11]. У своїй заяві позивач вказав на те, що має намір подавати позов про визнання шлюбу з Особою 2 недійсним, оскільки він не пам'ятає, щоб 09 березня 1993 р. під час укладання шлюбу у відділі реєстрації актів громадського стану Мінської райдержадміністрації він розписувався у будь-якій книзі реєстрації актів цивільного стану, тобто добровільну згоду на шлюб не давав, однак на час звернення до суду із заявою про забезпечення майбутнього позову приватними виконавцями у ході шести виконавчих проваджень вживаються заходи щодо стягнення з Особи 1 на користь Особи 2. У зв'язку з чим Особа 1 у заяві про забезпечення майбутнього позову просив накласти арешт на майно

Особи 2 та зупинити стягнення за шістьма виконавчими провадженнями з Особи 1 на користь Особи 2 [11]. Така заява про забезпечення позову до пред'явлення позову була судом задоволена ухвалою від 25 квітня 2019 р., у зв'язку з тим, що на підставі ч. 2 ст. 149 ЦПК України допускається подання заяви про забезпечення позову до його пред'явлення, якщо нежиття заходів забезпечення майбутнього позову може істотно ускладнити чи унеможливити поновлення порушених прав чи оспорюваних прав та інтересів позивача. Вважаємо, що у цій справі шляхом задоволення заяви про забезпечення позову до пред'явлення позову судом було здійснено захист майнових прав та інтересів Особи 1, оскільки визнання недійсним шлюбу з Особою 2 надалі вплине на статус майна цих осіб, набутого ними за час такого недійсного шлюбу. У зв'язку з цим і зупинення стягнення на це майно до пред'явлення позову про визнання шлюбу недійсним є слушним і своєчасним заходом, адже захищає майнові права й інтереси Особи 1.

3. Ухвала Оболонського районного суду м. Києва від 30 травня 2019 р. у справі № 756/7276/19 про відмову у задоволенні заяв про забезпечення позову [12] яскраво демонструє важливість правильного оформлення такого роду заяв із метою захисту своїх майнових прав та інтересів, надання обґрунтування необхідності вжиття цих заходів і підкріплення їх доказами. Так, у цій справі Особа 1 звернулася до АТ «Укрсоцбанк» із позовом про визнання недійсним договору іпотеки (предметом якого є належна їй на праві власності квартира), виключення з державного реєстру речових прав на нерухоме майно відомостей про іпотеку та відомостей про обтяження майнових прав на нерухоме майно. Згодом Особа 1 подала заяву про забезпечення позову, у якій просила накладати арешт на квартиру, що є предметом договору іпотеки, та до набрання законної сили рішення суду у справі заборонити АТ «Укрсоцбанк» і будь-яким іншим особам у будь-який спосіб вчиняти будь-які дії стосовно цієї квартири [12]. Відмовляючи у задоволенні вказаної заяви,

суд вказав на те, що, по-перше, у разі визнання договору іпотеки недійсним будь-яких примусових заходів щодо майна позивача не здійснюватиметься, а тому жодним чином не забезпечить можливого рішення суду про задоволення позову. Як зазначив суд, забезпечення позову по суті – це обмеження суб'єктивних прав, свобод та інтересів відповідача або пов'язаних із ними інших осіб в інтересах забезпечення реалізації у майбутньому актів правосуддя і задоволення вимог позивача (заявника). По-друге, суд вказав на те, що він позбавлений можливості вжити заходи забезпечення позову щодо заборони АТ «Укрсоцбанк» і будь-яким іншим особам у будь-який спосіб вчиняти будь-які дії стосовно квартири, оскільки позивачем не вказано, які саме дії щодо квартири та якими саме особам позивач просить заборонити вчиняти. У цьому випадку, на нашу думку, позивачем у заяві про забезпечення позову слід було просити лише про заборону вчиняти дії АТ «Укрсоцбанку» або його можливих правонаступників за іпотечним договором щодо звернення стягнення на квартиру як на предмет іпотеки. Така вимога у цій справі була би співрозмірною заявленим позовним вимогам і цілком зрозумілою для суду. Без сумніву, визнання договору іпотеки квартири недійсним суттєво впливає на майнові права й інтереси позивача, і до розгляду цього позову банк має право звернути стягнення на предмет іпотеки за договором. Саме таке обґрунтування заявлених вимог позивача могло би бути прийняте та враховане судом і гарантувало б захист прав позивача.

Висновки. Таким чином, підбиваючи підсумок, можна зробити висновок про те, що забезпечення позову є реальним способом досягнення фактичної реалізації мети щодо забезпечення виконання майбутнього рішення у рамках цивільного процесу, однак важливо й розуміти, що все це вимагає ретельного правового аналізу, розгляду під різними кутами, порівняння із чинним законодавством, вивчення судової практики у сфері захисту права власності. Тільки тоді ми зможемо створити дійсно ефективний цивільно-правовий інститут захисту права власності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільний процесуальний кодекс України / *Верховна Рада України*. Харків : Одиссей, 2012. 184 с.
2. Алексеева Н.С. Підстави забезпечення позову у цивільному процесі. *Цивільне судочинство у світлі судової реформи в Україні* : матеріали «круглого столу» (м. Одеса, 16 трав. 2015 р.). Одеса : Фенікс, 2015. С. 80–83.
3. Гнатів О.Б. Захист права власності в цивільному праві : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2015. 202 с.
4. Головка К. Спірні питання порядку розгляду заяв про забезпечення позову в цивільному судочинстві. *Підприємництво, господарство і право*. № 12. 2016. С. 24–31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2016_12_5 (дата звернення: 25.04.2021).
5. Деркач І.М., Дяченко С.В. Звернення стягнення на майно, передане в іпотеку. *Соціологія права*. № 1. 2020. С. 27–31.
6. Дяченко С.В., Рябченко Ю.Ю., Самілик Л.О. Цивільний процес України : практикум. Ірпінь. Кн. 1. 2020. 316 с.
7. Захарова О.О. Грабовська. Проблеми забезпечення позову у цивільному процесі. *Вісник Національного університету імені Тараса Шевченка «Юридичні науки»*. № 88. 2011. С. 14–16.
8. Красько В.В., Дяченко С.В. Принцип неприпустимості зловживання цивільними процесуальними правами: правова природа та специфіка застосування в судовій практиці. *Публічне та приватне право*. № 4. 2019. С. 65–69.
9. Шурина О.А. Інститут забезпечення позову: теоретичні та практичні проблеми реалізації. *Прикарпатський юридичний вісник*. Вип. 1 (22). 2018. С. 171–174.
10. Рішення суду загальної юрисдикції : ухвала у справі № 3098/14302/18 від 11 лютого 2019 р. Ужгородський міськрайонний суд Закарпатської області. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79826468> (дата звернення: 26.04.2021).
11. Рішення суду загальної юрисдикції : ухвала у справі № 756/5597/19 від 25 квітня 2019 р. Оболонський районний суд м. Києва. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81461073> (дата звернення: 26.04.2021).
12. Рішення суду загальної юрисдикції : ухвала у справі № 756/7276/19 від 30 травня 2019 р. Оболонський районний суд м. Києва. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82087988> (дата звернення: 26.04.2021).